

Grażyna Ancyparowicz*

ROZDZIAŁ 1. POMOC PUBLICZNA PODCZAS PANDEMII COVID-19

1. Wprowadzenie

Globalny kryzys zdrowotny wywołany przez wirusa SARS-CoV-2, zaczął się jesienią 2019 roku w Chinach i – pomimo zamykania państwowych granic i drastycznych ograniczeń wewnętrznych w ruchu ludności – szybko ogarnął cały świat. Podyktowana względami medycznymi izolacja mieszkańców i przedsiębiorców na wszystkich kontynentach, skutkowałą zerwaniem łańcuchów dostaw, spadkiem podaży towarów i usług, perturbacjami w transporcie, zamykaniem galerii, wielkopowierzchniowych placówek handlowych i obiektów rekreacyjnych, zastojem w turystyce, załamaniem inwestycji, regresem dochodów prywatnych i publicznych podmiotów. Kryzysową sytuację przedsiębiorców pogłębił drastyczny spadek efektywnego popytu konsumpcyjnego wywołany ostrymi restrykcjami sanitarnymi ograniczającymi mobilność przestrzenną ludności. W konsekwencji drastycznego spadku obrotów (i przychodów ze sprzedaży) wiele firm traciło płynność finansową; tolerowanie takiej sytuacji zagrażało efektem domina i miałyby poważne długoterminowe negatywne skutki makroekonomiczne. Dążąc do ograniczenia tego ryzyka, niemal we wszystkich krajach OECD, w szczególności w Unii Europejskiej, administracja państwowa uruchomiła – przy wsparciu banków centralnych – nadzwyczajne środki interwencji fiskalnej, kierowanej w najbardziej newralgiczne domeny gospodarki narodowej. Wprawdzie, pomimo kosztownych programów interwencyjnych¹, adresowanych

---

* prof. nadzw. dr hab. Grażyna Ancyparowicz, Akademia Górnośląska im. Wojciecha Korfantego w Katowicach, ORCID: 0000-0003-0196-7873.

¹ Do połowy 2021 r., a więc w najtrudniejszym okresie pod względem społecznego i gospodarczego wymiaru pandemii COVID-19, Unia Europejska wydała na pakiety ratunkowe ponad 11% łącznej wartości PKB krajów członkowskich (w tym w Niemczech 35%), w Wielkiej Brytanii analogiczne wydatki sięgnęły 18% PKB, w Stanach Zjednoczonych 2730%, rekordowe wydatki – niemal 54% PKB poniosła Japonia (PIE 2022, s. 24). W porównaniu z kosztami interwencji w najwyżej rozwiniętych krajach OCED,

do pracodawców, banków komercyjnych i samorządów nie udało się w 2020 roku uniknąć recesji, ale już w roku następnym – w warunkach nadal utrzymującego się zagrożenia pandemicznego – nastąpiła wyraźna poprawa koniunktury².

Na tle ogólnej sytuacji państw członkowskich Unii Europejskiej, można przyjąć, że recesja w Polsce była krótkotrwała i płytka; praktycznie zaczęła się w kwietniu 2020 roku i utrzymała do końca grudnia; w porównaniu z 2019 rokiem nasz PKB obniżył się w skali całego roku realnie tylko o 2,0%. W 2021 roku – pomimo utrzymania rygorów sanitarnych zmniejszających aktywność handlu, gastronomii oraz wielu branż świadczących usługi na rzecz ludności – polska gospodarka osiągnęła wysoką dynamikę PKB (106,8%)³. O szybkim jej powrocie na ścieżkę wzrostu zdecydowały cechy strukturalne, przy czym rolę katalizatora procesów adaptacyjnych odegrała pomoc rządowa wspomagana przez Narodowy Bank Polski. Pomoc ta – skierowana w pierwszej kolejności do dominujących liczebnie małych i średnich firm – ułatwiła im przetrwanie najtrudniejszych momentów, a pośrednio przyczyniła się do podtrzymania kondycji także dużych przedsiębiorstw. Doświadczenia z tego okresu, związane z ochroną poziomu konsumpcji i działaniami osłonowymi wobec grup społecznych najbardziej narażonych na deprywację materialną wykorzystano później w okresie kryzysu energetycznego, jaki wywołała Rosja pod koniec 2022 roku. W ocenie

---

w Polsce obciążenie finansów publicznych z tytułu uruchomienia „tarcz antykryzysowych” okazało się niewielkie. Wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych nakierowane na powstrzymanie skutków stanu pandemii COVID-19 i walkę z tymi skutkami oraz na wsparcie dotkniętych nimi podmiotów wyniosły w 2020 roku 105,2 mld zł (4,5% PKB), a w roku 2021 roku 63,3 mld zł (2,4% PKB) [OECD 2020; GUS 2021; GUS 2022].

² W 2020 roku odnotowano w stosunku do roku 2019 spadek globalnego PKB o 3,1%, w roku następnym wartość tego wskaźnika była realnie wyższa o 1,4% niż przed pandemią. Unia Europejska okazała się mniej odporna na kryzys pandemiczny niż reszta świata; spadek jej PKB w 2020 roku był głębszy (minus 5,7%, w strefie euro minus 6,1%), a chociaż w 2021 roku unijna gospodarka powróciła na ścieżkę wzrostu, to nie w pełni odrobiła straty (wzrost PKB w stosunku do roku poprzedniego wyniósł 5,4%, w strefie euro PKB 5,3%). Trend wzrostowy utrzymał się w 2022 roku; według wstępnych szacunków nasz PKB zwiększył się o 4,9%, a stało się to w wyjątkowo trudnych warunkach zewnętrznych: spekulacjach na rynku gazu, drastycznych podwyżkach cen energii, które podbiły post-pandemiczną inflację oraz ogromu obciążeń z tytułu sankcji ekonomicznych oraz wydatków na pomoc humanitarną po inwazji Rosji na Ukrainę.

³ Wysoki poziom liczby zaszczepionych oraz dane o liczbie zachorowań wskutek zarażenia SARS-Cov-2 (lub jego mutacjami), wskazywały, że pomimo spodziewanej kolejnej fali pandemii, sytuacja zdrowotna w 2022 nie będzie wymagała aż tak drastycznych restrykcji sanitarnych jak totalny bądź branżowy lockdown. Istotnie, w gospodarka światowa i europejska (w tym polska) przewyciężyły kryzys pandemiczny, ale stanęły wobec nowych wyzwań, związanych z inwazją Rosji na Ukrainę.

ekspertów również w 2023 roku, pomimo wojny toczącej się na Ukrainie oraz licznych wyzwań rozwojowych „polska gospodarka pozostanie odporna w obliczu zewnętrznych szoków i wyzwań makroekonomicznych”⁴. Celem niniejszego artykułu jest wykazanie słuszności tej tezy.

2. UE wobec wyzwań pandemii COVID-19

Pierwszy stwierdzony przypadek infekcji wirusem SARS-CoV-2, wywołującym ciężkie powikłania i zgony, oficjalnie odnotowano 17 listopada 2019 r. w miejscowości Wuhan, w prowincji Hubei w środkowych Chinach. Po niespełna czterech miesiącach globalna skala zakażeń była już tak duża, że 11 marca 2020 r. Światowa Organizacja Zdrowia ogłosiła pandemię COVID-19. Dążąc do zahamowania wykładniczo rosnącej liczby zakażonych, niemal wszystkie kraje nakazały izolację chorych, kwarantannę osób mających z nimi styczność i wprowadziły inne rygorystyczne przepisy sanitarne. W rezultacie zamykania granic państwowych nastąpiło zerwanie globalnych łańcuchów dostaw, w ślad za tym drastyczny spadek podaży i popytu ma wyroby przemysłowe i usługi. Mając na uwadze choćby częściowe złagodzenie negatywnych skutków ograniczenia aktywności gospodarczej – Komisja Europejska w ramach ogólnego systemu wczesnego ostrzegania ARGUS, który z budżetu UE wydatkowano ok. 70 mld euro⁵ – uruchomiła interwencyjne programy chroniące rynek pracy i wyrównujące niedobór płynności przedsiębiorstw w krajach członkowskich. W szczególności zezwoliła na poluzowanie unijnych reguł fiskalnych; umożliwiło to krajom członkowskim uruchomienie rządowych pakietów stymulacyjnych, których szacunkowa wartość sięgała ok 524 mld euro. Ponadto (mając na uwadze alarmujące prognozy na temat bezrobocia), uruchomiła – doraźnie – Instrument Tymczasowego Wsparcia (*Support to Mitigate Unemployment Risks in an Emergency* –

---

⁴ Fitch [2023], Narrower Current Account Deficit For Poland In 2023 Fitch Solutions / Country Risk / Poland / Sun 05 Feb, 2023, <https://www.fitchsolutions.com/country-risk/narrower-current-account-deficit-poland-2023-05-02-2023>.

Fitch [2023a], Affirms Poland at 'A-'; Outlook Stable Fri 13 Jan, 2023 - 17:05 ETm Fitch Affirms Poland at 'A-'; Outlook Stable; [Fitch Affirms Poland at 'A-'; Outlook Stable \(fitchratings.com\)](https://www.fitchratings.com).

⁵ Ogólny system szybkiego ostrzegania i reagowania pod nazwą ARGUS został ustanowiony w 2005 roku w celu zwiększenia możliwości Komisji Europejskiej w zakresie szybkiego, skutecznego i spójnego reagowania w sytuacji kryzysowej o charakterze wielosektorowym, bez względu na jej przyczynę, obejmującą kilka dziedzin polityki i wymagającą działania na szczeblu wspólnotowym [KE [2006]].

SURE) o wartości 100 mld euro⁶. Bardziej perspektywiczny charakter miała zmiana rozporządzenia Rady (WE) nr 2012/2002 z dnia 11 listopada 2002 r., na podstawie której ustanowiono Fundusz Solidarności Unii Europejskiej rozszerzając jego zakres (dotychczas obejmujący tylko skutki klęsk żywiołowych)⁷, tak aby objąć nim poważne stany zagrożenia zdrowia publicznego. W praktyce umożliwiło to zwiększenie w 2020 r. kwoty unijnych inwestycji o 37 mld euro i pozwoliło na wykorzystanie dodatkowych 28 mld euro (uprzednio nieprzydzielonych w perspektywie budżetowej 2014-2020) na projekty realizowane w ramach polityki spójności. Na tej samej podstawie prawnej, biorąc pod uwagę presję, jaką wywierała pandemia na krajowe systemy ochrony zdrowia, przeznaczono 3 mld euro na pomoc państwom członkowskim w zwiększaniu ich zdolności medycznych⁸.

Inicjatywy Komisji Europejskiej wspierał Europejski Bank Centralny, który (w celu podtrzymania koniunktury po kryzysie lat 2007-2009) już od marca 2016 roku utrzymywał historycznie najniższy poziom stóp procentowych, a w reakcji na koronakryzys bank ten rozszerzył realizowany od 2015 roku program skupu aktywów (*Asset Purchase Programme* – APP) oraz wprowadził nadzwyczajny program zakupów dłużnych papierów wartościowych (*Pandemic Emergency*

---

⁶ SURE był to program ochrony pracowników najemnych i osób samozatrudnionych przed ryzykiem bezrobocia i utraty dochodów. Pożyczki udzielane państwom członkowskim w ramach instrumentu SURE opierały się na systemie dobrowolnych gwarancji państw członkowskich. Wkład każdego państwa członkowskiego w ogólną kwotę gwarancji odpowiadał jego względnemu udziałowi w całkowitym dochodzie narodowym brutto (DNB) Unii Europejskiej, w oparciu o budżet UE na rok 2020. Do największych beneficjentów tego programu należały: Włochy (27,4 mld euro), Hiszpania (21,3 mld euro), Polska (9,7 mld euro), Belgia (8,2 mld euro). Portugalia, Grecja i Rumunia uzyskały wsparcie rządu ok. 5 mld euro, Irlandia, Czechy po ok. 2 mld euro, pozostałe kraje od jednego miliarda do kilkuset milionów euro [KE 2022].

⁷ Chodzi o rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 661/2014 z dnia 15 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 2012/2002 ustanawiające Fundusz Solidarności Unii Europejskiej. Dzięki Funduszowi Solidarności (FSUE) Unia, występująca jako organ, może udzielać skutecznego wsparcia państwu członkowskiemu lub krajowi uczestniczącemu w negocjacjach akcesyjnych w działaniach na rzecz uporania się ze skutkami poważnej klęski żywiołowej lub poważnego stanu zagrożenia zdrowia publicznego. Z funduszu tego – nieobjętego budżetem UE – można co roku udostępnić do 500 mln euro (w cenach z 2011 r.), plus niewykorzystane środki z poprzedniego roku, na uzupełnienie wydatków publicznych ponoszonych przez zainteresowane państwo lub państwa członkowskie w związku z prowadzeniem działań nadzwyczajnych.

⁸ Gentiloni [2020], Odpowiedź udzielona przez Paolo Gentiloniego w imieniu Komisji Europejskiej, E-001305/2020, 22 czerwiec, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-001305-ASW_PL.pdf.

Purchase Programme – PEPP) z pulą 1 350 mld euro do wykorzystania przez przedsiębiorców aż do momentu zakończenia pandemii (EBC 2022). Niezależnie od finansowego wsparcia rządowych interwencji łagodzących negatywny szok popytowy, EBC uruchomił Jednolity Mechanizm Nadzorczy łagodzący wymogi regulacyjne wobec banków i umożliwił (w ramach Europejskiego Mechanizmu Stabilności – EMS) dostęp wszystkim państwom unijnym do wspomagającej linii kredytowej (*Enhanced Conditions Credit Line* – ECCL).

W tabeli 1 zaprezentowano zadłużenie sektora publicznego i prywatnego krajów UE w relacji do PKB w okresie poprzedzającym pandemię i podczas kryzysu pandemicznego.

Tabela 1. Zadłużenie sektora publicznego i prywatnego krajów UE w relacji do PKB w okresie poprzedzającym pandemię i podczas kryzysu pandemicznego; w %

Kraj	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
	Sektor publiczny (general government) w relacji do PKB						Sektor prywatny		
	Deficyt lub nadwyżka budżetu			Zadłużenie po konsolidacji					
Austria	0,6	-8,0	-5,9	70,6	82,9	82,3	211,7	222,0	208,8
Belgia	-1,9	-9,0	-5,6	97,6	112,0	109,2	142,3	153,3	152,7
Bułgaria	2,1	-3,8	-3,9	20,0	24,5	23,9	101,4	101,4	93,1
Chorwacja	0,2	-7,3	-2,6	71,0	87,0	78,4	118,7	131,0	117,2
Cypr	1,3	-5,8	-1,7	90,4	113,5	101,0	266,8	271,1	249,6
Czechy	0,3	-5,8	-5,1	30,0	37,7	42,0	86,1	89,7	85,9
Dania	4,1	0,2	3,6	33,7	42,2	36,6	247,3	245,0	240,4
Estonia	0,1	-5,5	-2,4	8,5	18,5	17,6	115,6	122,1	113,3
Finlandia	-0,9	-5,5	-2,7	64,9	74,8	72,4	183,7	191,2	188,2
Francja	-3,1	-9,0	-6,5	97,4	115,0	112,8	214,5	244,7	235,2
Grecja	1,1	-9,9	-7,5	180,6	206,3	194,5	110,4	124,9	120,8
Hiszpania	-3,1	-10,1	-6,9	98,2	120,4	118,3	150,0	171,1	162,4
Irlandia	1,8	-3,7	-2,6	48,5	54,7	52,4	236,1	216,9	195,8
Litwa	0,5	-5,0	-1,7	57,0	58,4	55,4	63,5	60,8	63,6
Luksemburg	0,5	-7,0	-1,0	35,8	46,3	43,7	407,3	401,0	408,2
Łotwa	2,2	-3,4	0,8	22,4	24,5	24,5	76,3	75,0	65,8
Malta	-0,6	-4,3	-7,0	36,5	42,0	43,6	217,2	232,2	212,4
Niderlandy	0,6	-9,4	-7,8	40,7	53,3	56,3	249,7	252,8	247,7
Niemcy	1,5	-4,3	-3,7	58,9	68,0	68,6	122,7	130,9	129,8
Polska	-0,7	-6,9	-1,8	45,7	57,2	53,8	78,8	80,7	76,0
Portugalia	0,1	-5,8	-2,9	116,6	134,9	125,5	160,9	176,6	169,1
Rumunia	-4,3	-9,2	-7,1	35,1	46,9	48,9	47,7	49,2	49,1
Słowacja	-1,2	-5,4	-5,5	48,0	58,9	62,2	97,1	100,3	100,7
Słowenia	0,6	-7,7	-4,7	65,4	79,6	74,5	74,7	75,5	72,5
Szwecja	0,6	-2,8	-0,1	35,2	39,5	36,3	250,6	265,0	271,9
Węgry	-2,0	-7,5	-7,1	65,3	79,3	76,8	82,3	91,9	99,2
Włochy	-1,5	-9,5	-7,2	134,1	154,9	150,3	109,3	121,8	116,0

Źródło: Eurostat.

Małe i średnie przedsiębiorstwa mogą także liczyć na wsparcie swoich inwestycji przez Europejski Bank Inwestycyjny, który w 2020 roku powołał na ten cel Ogólnoeuropejski Fundusz Gwarancyjny (OFG) w wysokości 25 mld euro; szacuje się, że pozwoli to zmobilizować w najbliższych latach do 200 mld euro (1,4% PKB UE) dodatkowych środków, ponieważ gwarancje EBI zmotywują banki komercyjne do szybkiego i korzystnego kredytowania niewielkich firm. Niezależnie od tych, uniwersalnych instrumentów interwencjonizmu, 200 mld euro przeznaczono dodatkowo dla krajów w strefie euro, które już wcześniej (po kryzysie greckim) mogły uzyskać pomoc finansową na podstawie Europejskiego Mechanizmu Stabilności⁹. Jednak największą pomoc, szacowaną na ponad 2 555 mld euro stanowiły pakiety podtrzymujące płynność finansową przedsiębiorstw; kraje członkowskie UE pozyskiwały na ten cel środki głównie z emisji długu publicznego [PIE 202, s. 25]. Przy tak ogromnej skali nieplanowanych, obciążeń budżetu sektora *general government*, niemal we wszystkich państwach członkowskich pojawił się deficyt sektora *general government*, a dług publiczny rósł szybciej niż PKB. W 2021 roku piętnaście krajów wykazało deficyt przekraczający poziom referencyjny, w czternastu dług publiczny wyniósł ponad 60% PKB, w trzech był bliski tej granicy; w najtrudniejszej sytuacji znalazły się kraje śródziemnomorskie oraz kraje środkowoeuropejskie o relatywnie niewielkim potencjale ekonomicznym i ludnościowym.

Pomoc rządowa dla przedsiębiorstw i gospodarstw domowych – choć w latach 2020-2021 osiągnęła niespotykane wcześniej rozmiary – nie zapobiegła narastaniu długów sektora prywatnego, bo chociaż popyt na kredyty inwestycyjne drastycznie spadł, to wiele firm musiało sięgnąć po kredyty obrotowe i rewolwingowe, aby zaspokoić bieżące potrzeby finansowe. W niektórych państwach UE zadłużenie podmiotów prywatnych osiągnęło niebezpiecznie wysoki poziom nie tylko w wymiarze nominalnym, ale także w relacji do PKB. Wprawdzie nie ma dotychczas sygnałów wskazujących na podwyższone ryzyko niewypłacalności klientów, ale z informacji przekazywanej europejskim organom nadzoru finansowego wynika, że zwiększyła się liczba kredytów zagrożonych, głównie w grupie małych i średnich firm¹⁰. Gdyby istotnie utrzymywały się przez czas dłuższy

---

⁹ Europejski Mechanizm Stabilności (ESM) jest częścią strategii UE mającej na celu ochronę stabilności finansowej w strefie euro; zapewnia pomoc finansową krajom tej strefy jeśli mają one problemy z płynnością finansową lub są nimi zagrożone [ESM & EFSF Legal Documents].

¹⁰ Według danych Eurostatu dostępnych 17 lutego 2023 roku, w czwartym kwartale 2020 roku, wyższy niż przed rokiem wynik finansowy (w ujęciu zagregowanym) wykazały przedsiębiorstwa w dziewięciu krajach. Największe wzrosty odnotowały kraje o rekordowo wysokich dotacjach do produkcji: Austria (+10,2%) i Holandia (+7,5%). Równocześnie dziesięć państw członkowskich odnotowało spadek nadwyżki operacyjnej brutto

trudności ze spłatą zadłużenia, to pogorszyły by się również bilanse banków, co w perspektywie budżetowej 2021-2027 wpływałoby negatywnie na kredytowanie prywatnych inwestycji rozwojowych. Jednak – w ocenie Komisji Europejskiej – ryzyko to nie powinno się zmaterializować w najbliższych latach, ponieważ rekomendacje organów nadzoru wydane w okresie pandemii skutkowały zawieszeniem wypłaty dywidend i tymczasowym złagodzeniem norm ostrożnościowych; odciążało to banki oraz pozwoliło im podnieść kapitały własne. „Dzięki wysokim współczynnikom kapitałowym i mocnym zabezpieczeniom przed utratą płynności – będą w stanie udzielać prywatnym podmiotom kredytów w skali adekwatnej do ich potrzeb”¹¹.

Oprócz działań łagodzących skutki koronakryzysu w najbliższej perspektywie czasowej, Komisja Europejska przygotowała zakrojony na wiele lat pakiet rozwiązań zwiększających odporność europejskiej gospodarki na różnego rodzaju szoki w ramach ogólnej polityki budżetowej, jak i spektakularnych, wcześniej nie stosowanych instrumentów. Wraz z kwotą 540 mld euro już wyasygnowaną na zabezpieczenia dla pracowników, firm i państw członkowskich, łączny unijny pakiet odbudowy post-covidowej gospodarki europejskiej, w skład którego wchodzi środki z nowej perspektywy budżetowej oraz programu Next Generation (NGEU) miałyby wartość 2 364,3 mld euro¹².

Obok tradycyjnych metod finansowania projektów unijnych sięgnięto także po niekonwencjonalne rozwiązania. W tabeli 2 zaprezentowano preliminarz wykorzystania środków Wieloletnich Ram Finansowych wraz z NGEU. W tym obszarze, flagowym programem jest *Next Generation EU* (NGEU) o wartości 750 mld euro (w cenach z 2018 roku), zorientowany na pozyskiwanie środków finansowych z rynku kapitałowego z przeznaczeniem na wsparcie gospodarcze i społeczne państw dotkniętych pandemią koronawirusa. NGEU „to coś więcej niż plan odbudowy – to jednorazowa szansa, byśmy mogli wyjść z pandemii silniejszymi, przekształcić nasze gospodarki i społeczeństwa oraz zaprojektować Europę, która przynosi korzyści nam wszystkim; szanse te postrzega się nadając

---

przedsiębiorstw w ujęciu rocznym; największy regres dotyczył przedsiębiorstw w Grecji (-18,8%) i Hiszpanii (-14,2%) [Eurofi [2022], *Ensuring EU growth and financial stability with over public indebtedness*].

¹¹ KE [2021], Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, and the European Central Bank on the 2021 Draft Budgetary Plans: Overall Assessment, [dbps_overall_assessment.pdf \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/dbps_overall_assessment.pdf)

¹² KE [2021], Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, and the European Central Bank on the 2021 Draft Budgetary Plans: Overall Assessment, [dbps_overall_assessment.pdf \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/dbps_overall_assessment.pdf)

priorytety ekologii i „zielonemu ładowi”¹³, cyfryzacji, ochronie zdrowia, edukacji, walce z rasizmem, ksenofobią i dyskryminacją. Środki na te cele zapewnią europejskie obligacje przeznaczone na dotacje i pożyczki państwowym członkowskim; zobowiązania z tego tytułu będą spłacane z podatków bezpośrednich, co jest uważane za pierwszy krok w kierunku integracji fiskalnej krajów członkowskich. Klucz podziału funduszu na poszczególne państwa członkowskie opiera się na danych dotyczących bezrobocia w latach 2021-2022 oraz całkowitej utracie PKB w latach 2020-2023.

Tabela 2. Preliminarz wykorzystania środków Wieloletnich Ram Finansowych wraz z NGEU

Wyszczególnienie	2021-2027		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
	w mln euro	w%	w mln euro, ceny z 2018 roku						
Ogółem	1 074 300	100,0	154 049	153 254	152 848	152 750	152 896	153 390	155 113
Jednolity rynek innowacyjny i cyfrowy	132 781	12,4	19 712	19 666	19 133	18 633	18 518	18 646	18 473
Spójność, odporność, wartości	377 768	35,2	49 741	51 101	52 194	53 954	55 182	56 787	58 809
Zasoby naturalne i środowisko	356 374	33,2	55 242	52 214	51 489	50 617	49 719	48 932	48 161
Migracja, zarządzanie granicami	22 671	2,1	2 324	2 811	3 164	3 282	3 672	3 682	3 736
Bezpieczeństwo i obrona	13 185	1,2	1 700	1 725	1 737	1 754	1 928	2 078	2 263
Sąsiedztwo i świat	98 419	9,2	15 309	15 522	14 789	14 056	13 323	12 592	12 828
Administracja UE	73 102	6,8	10 021	10 215	10 342	10 454	10 554	10 673	10 843

Źródło: KE [2021a, s. 53].

Spośród siedmiu programów NGEU, zdecydowanie największy jest uruchomiony na okres od 19 lutego 2021 do 31 grudnia 2026 roku Instrument Wspierania Odbudowy i Odporności (*Recovery and Resilience Facility* – RRF). Instrument ten stanowi 90% całkowitej puli środków w ramach NGEU, z tego 384,4 mld euro ma formę dotacji, 360,0 mld euro – pożyczek, 5,6 mld euro zostało przeznaczone na tworzenie rezerw¹⁴.

¹³ KE [2021], Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, and the European Central Bank on the 2021 Draft Budgetary Plans: Overall Assessment, [dbps_overall_assessment.pdf \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/dbps/overall_assessment.pdf)

¹⁴ Dane wartościowe podano w cenach z 2018 roku; na potrzeby realizacji w ramach konkretnych programów Unii, kwota jest waloryzowana stałym deflatorem w wysokości 2%

W tabeli 3 przedstawiono dane dotyczące przydziału środków RRF.

Tabela 3. Wstępny przydział środków RRF – maksymalne przydziały dotacji; w mld euro, ceny z 2018 r.

Kraj	Ogółem	Do 70% wartości projektu	Do 30% wartości projektu	Ogółem	Do 70% wartości projektu	Do 30% wartości projektu
	w mld euro			w %		
Unia Europejska (27)	312,5	218,8	93,8	100,0	100,0	100,0
Austria	3,2	2,1	1,1	1,0	1,0	1,2
Belgia	5,5	3,4	2,1	1,8	1,6	2,2
Bułgaria	5,8	4,3	1,5	1,9	2,0	1,6
Chorwacja	5,8	4,3	1,5	1,9	2,0	1,6
Cypr	0,9	0,8	0,2	0,3	0,4	0,2
Czechy	6,5	3,3	3,2	2,1	1,5	3,4
Dania	1,4	1,2	0,2	0,4	0,6	0,2
Estonia	0,9	0,7	0,2	0,3	0,3	0,2
Finlandia	1,9	1,5	0,4	0,6	0,7	0,4
Francja	36,3	22,7	13,6	11,6	10,4	14,5
Grecja	16,5	12,6	3,9	5,3	5,8	4,2
Hiszpania	64,2	43,5	20,8	20,5	19,9	22,2
Irlandia	0,9	0,9	0,1	0,3	0,4	0,1
Litwa	2,1	2,0	0,1	0,7	0,9	0,1
Luksemburg	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Łotwa	1,8	1,5	0,3	0,6	0,7	0,3
Malta	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Niderlandy	5,5	3,7	1,8	1,8	1,7	1,9
Niemcy	23,6	15,2	8,4	7,6	7,0	9,0
Polska	22,2	18,9	3,2	7,1	8,7	3,4
Portugalia	12,9	9,1	3,8	4,1	4,2	4,1
Rumunia	13,2	9,5	3,7	4,2	4,4	3,9
Słowacja	5,9	4,3	1,5	1,9	2,0	1,6
Słowenia	1,6	1,2	0,5	0,5	0,6	0,5
Szwecja	3,1	2,7	0,3	1,0	1,2	0,3
Węgry	6,6	4,3	2,3	2,1	2,0	2,5
Włochy	63,7	44,7	19,0	20,4	20,5	20,3

Źródło: KE [2021a, s. 61].

Finansowanie w ramach RRF jest udostępniane państwom członkowskim pod warunkiem zaakceptowania przez Komisję krajowych planów odbudowy i odporności; zgodnie z wytycznymi UE 37% wydatków muszą stanowić inwe-

rocznie, zaś w przypadku środków na zobowiązania deflator ma zastosowanie do rat rocznych (art. 2 Rozporządzenie z 14.12.2020).

stycje w dziedzinie klimatu i 20% inwestycje w zakresie transformacji cyfrowej)¹⁵. Bezzwrotne środki RRF rozdysponowano następująco: 47,5 mld euro na programy strukturalne i programy spójności w obrębie wieloletnich ram finansowych 2014-2020, podlegających wzmocnieniu do 2022 r., w tym wsparcie poprzez instrumenty finansowe; 312,5 mld euro na programy finansujące odbudowę i zwiększanie odporności gospodarczej i społecznej; 1,9 mld euro na programy związane z ochroną ludności; 5,0 mld na programy związane z badaniami i innowacjami, w tym wsparcie poprzez instrumenty finansowe; 10 mld euro na programy zielonego ładu; 7,5 mld euro na rozwój obszarów wiejskich. Według przyjętych kryteriów, największymi beneficjentami pomocy bezzwrotnej mają być: Hiszpania, Włochy, Francja, Niderlandy, Niemcy i Polska.

Wieloletnie ramy finansowe na lata 2021-2027 (o wartości ponad 1 074 mld euro) zawierają szereg narzędzi z zakresu polityki makroekonomicznej, przyspieszających i uelastyczniających dostęp do niewykorzystanych wcześniej funduszy unijnych; są one dostępne w ramach ogólnej klauzuli wyjścia z sytuacji kryzysowej¹⁶. Środki z bieżącej perspektywy budżetowej w lwiej części przeznaczono na politykę spójności i ochronę zasobów naturalnych, ale także na innowacje i cyfryzację oraz dostosowanie gospodarki krajów członkowskich UE do wyzwań globalizacji; łącznie na te obszary przypada 965 mld euro, czyli 90% ogółu środków. Jest to konsekwencją faktu, że w trakcie prac nad rozdysponowaniem środków z wieloletnich ram finansowych, za główne wyzwania strukturalne przed którymi staną kraje członkowskie uznano: poprawę sytuacji demograficznej i funkcjonowania rynku pracy; zwiększenie konkurencyjności i wydajności pracy poprzez cyfryzację; niwelowanie różnic w zakresie dochodów, dostępu do edukacji i rozwoju umiejętności; ochrona środowiska naturalnego i klimatu.

---

¹⁵ W pierwszej transakcji *Next Generation EU* z dnia 15 czerwca 2021 r., Komisja pozyskała 20 mld euro dzięki dziesięcioletnim obligacjom o terminie zapadalności 4 lipca 2031 r. Pierwszej wypłaty – w ramach programu REACT-EU dokonano pod koniec czerwca tego samego roku.

¹⁶ „Aby umożliwić Unii reagowanie w określonych nieprzewidzianych okolicznościach lub reagowanie na określone nieprzewidziane konsekwencje i tym samym zapewnić sprawny przebieg procedury budżetowej, niezbędne są następujące tematyczne instrumenty szczególne: Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji, rezerwa na rzecz solidarności i pomocy nadzwyczajnej oraz pobrexitowa rezerwa dostosowawcza. Rezerwa na rzecz solidarności i pomocy nadzwyczajnej nie ma na celu zajęcie się konsekwencjami kryzysów związanych z rynkiem, które mają wpływ na produkcję lub dystrybucję rolną. (...) Należy ustalić maksymalne kwoty wkładów z budżetu ogólnego Unii w te projekty, zapewniając tym samym, aby nie miały one jakiegokolwiek wpływu na inne projekty finansowane z tego budżetu” (Rozporządzenie z 17. 12.2020).

Po agresji Rosji na Ukrainę (24 lutego 2022 roku), która zaburzyła głęboko relacje gospodarcze na całym świecie, ale szczególnie w Europie, trudno przewidywać czy uzgodnione wcześniej priorytety i efekty wydatkowania zasobów unijnych będą utrzymane. W tym wyjątkowo poważnym globalnym, wielowymiarowym kryzysie, liderzy europejscy (i nie tylko oni) potrzebują nowych modeli operacyjnych, aby szybko reagować na szybko zmieniające się środowisko, powetować straty spowodowane nakładanymi na Rosję sankcjami, rozwiązać sytuację bytową uchodźców, sprostać wyzwaniom presji inflacyjnej i przetrwać inne, jeszcze nieznane, nadchodzące próby.

3. Stabilizacyjna rola tarcz antykryzysowych¹⁷ w dobie koronakryzysu

Restrykcje sanitarne nałożone na ludność i podmioty gospodarcze w celu zahamowania tempa transmisji koronawirusa miały w Polsce podstawę prawną w ustawie z 2 marca 2020 r. (znowelizowanej 31 marca). Po wejściu w życie tej ustawy w wielu branżach wprowadzono *de facto* lockdown, który (z kilkumiesięczną przerwą w miesiącach letnich) utrzymał się do czerwca 2021 roku.

W tych okolicznościach, mając także na uwadze perturbacje w gospodarce europejskiej i światowej, większość przedsiębiorców obawiała się bankructwa, jednak, w miarę dostosowywania się firm do działania w warunkach pandemii, nastroje społeczne poprawiały się z miesiąca na miesiąc (tabela 4). Warto przy tym podkreślić rolę pomocy *de minimis* świadczoną w ramach rządowych tarcz antykryzysowych, ponieważ mogła być udzielona niemal natychmiast, bez konieczności akceptacji Komisji Europejskiej¹⁸. Bez tej pomocy większość z nich nie przetrwałaby utraty przychodów, zagrażającego ich nie tylko ich płynności

---

¹⁷ Tarcze antykryzysowe to pakiety rozwiązań przygotowanych przez polski rząd w celu ochrony państwa, podmiotów gospodarczych i obywateli przed kryzysem wywołanym pandemią koronawirusa. Przeznaczono na ten cel dodatkowe środki pochodzące głównie z emisji obligacji w kwocie 312 mld zł, z tego przeznaczono: na ochronę zdrowia (7,5 mld zł); bezpieczeństwo pracowników (30,0 mld zł); program inwestycji publicznych (30,0 mld zł); wzmocnienie systemu finansowego (70,3 mld zł); finansowanie przedsiębiorców (70,2 mld zł); pomoc dla małych i średnich przedsiębiorstw (100 mld zł) [Więcej na ten temat: Tarcza antykryzysowa].

¹⁸ Szczegółowe uregulowania zawarte są w rozporządzeniu Komisji (UE) nr 1407/2013 z 18 grudnia 2013, które weszło w życie 1 stycznia 2014, zastępując wcześniejsze rozporządzenie Komisji (WE) nr 1998/2006 z 15 grudnia 2006 (odrębne rozporządzenia regulują pomoc *de minimis* w sektorze agrarnym i rybołówstwie). Zgodnie z obowiązującymi obecnie przepisami, zgłoszeniu nie podlega pomoc publiczna w wysokości nieprzekraczającej 200 tys. euro w ciągu 3 lat. Otrzymana pomoc *de minimis* nie jest przychodem, a co za tym idzie – nie podlega rozliczeniu z fiskusem.; przedsiębiorca nie musi jej uwzględniać w swoim rocznym zeznaniu podatkowym.

finansowej, ale także wpadłaby w pułapkę zadłużenia, z której nie potrafiłaby samodzielnie się wydobyć. Zjawisko to mogło mieć wymiar masowy, a ponieważ małe firmy prowadzone przez osoby fizyczne zdecydowanie dominują na polskim rynku (tabela 5), ich upadłość skutkowałaby skokowym spadkiem funduszu konsumpcji, czego skutki odczułyby także większe przedsiębiorstwa. W tym sensie, pomoc rządowa dla małych przedsiębiorstw była alternatywą dla zwiększonych niepomiernie wydatków na zasiłki dla bezrobotnych; dzięki tej pomocy udało się uratować ok. 5 mln miejsc pracy, a wywołane pandemią bezrobocie wzrosło tylko o ok. 100 tys. osób.

Tabela 4. Lockdown jako zagrożenie dla stabilności firmy w ocenie przedsiębiorców

Okres	Sektory polskiej gospodarki narodowej według PKD 2007							
	C/ 10-33	F/ 41-43	G/45 i 46	G/45 i 47	H/49-53	I/55-56	J/58-63	K/64-66
	% odpowiedzi respondentów uczestniczących w ankiecie GUS							
04.20	72,4	70,3	73,6	79,6	81,5	86,4	60,6	56,5
05.20	64,8	59,6	60,6	71,5	75,9	88,9	50,1	44,0
06.30	51,8	43,4	46,6	62,3	61,8	84,7	35,4	46,5
07.20	40,3	35,8	38,4	45,4	48,7	51,0	28,1	38,6
08.20	34,6	34,1	33,5	38,2	43,6	54,4	31,7	38,3
09.20	29,2	26,9	24,9	34,2	39,2	59,5	16,1	28,2
10.20	30,6	32,7	28,7	34,6	36,2	72,2	13,2	23,9
11.20	40,5	39,3	37,7	59,4	43,9	93,5	22,9	26,8
12.20	30,6	35,6	35,1	49,2	43,2	84,7	10,6	27,9
01.21	28,4	33,5	28,0	45,5	43,2	87,3	13,9	31,1
02.21	28,4	31,0	31,4	39,5	41,6	92,5	10,7	31,3
03.21	27,5	32,3	27,9	47,5	43,0	96,7	9,3	30,2
04.21	32,6	33,6	28,9	48,6	36,9	89,0	12,8	30,3
05.21	26,0	22,2	22,0	43,1	37,5	93,4	14,2	25,5
06.21	22,2	21,1	22,7	40,0	37,3	59,4	9,5	19,0
07.21	16,5	12,7	18,8	32,0	34,8	45,8	6,9	18,1
08.21	15,8	15,0	19,6	29,4	33,7	50,0	4,6	17,4
09.21	15,1	14,3	18,2	27,0	25,0	34,1	4,8	15,4

*W sierpniu 2021 roku rząd zadeklarował, że nie będą już wprowadzane lockdowny.

Legenda: Sekcja C działy 10-33: Przetwórstwo przemysłowe; Sekcja F działy 41-43: Budownictwo; Sekcja G działy 45 i 46 – Handel hurtowy; Sekcja G działy 45 i 47 – Handel detaliczny; Sekcja H działy od 49 do 53 – Transport i gospodarka magazynowa; Sekcja I działy 55 i 56 – Zakwaterowanie i gastronomia; Sekcja J działy od 58 do 63 – Informacja i komunikacja; Sekcja K działy 64, 65 i 66 – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa

Źródło: GUS, 2021, s. 15.

Tabela 5. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON, deklarujące prowadzenie działalności według liczby pracujących, stan w końcu roku

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2019	2020	2021
				Podmioty nowo zarejestrowane		
Ogółem, w tym	4014354	4103598	4225921	278869	246775	274395
osoby fizyczne	2776217	2831134	2905239	29778	1155	58
0-9 w tym	3853900	3945983	4069564	276932	245298	272907
osoby fizyczne	2745106	2800143	2874314	.	.	.
10-49, w tym	129862	127394	126296	1837	1352	1390
osoby fizyczne	29901	29778	29706	.	.	.
50-249 w tym	26450	26113	25989	88	106	84
osoby fizyczne	1166	1155	1160	.	.	.
250 i więcej	4142	4108	4072	12	V	14
osoby fizyczne	44	58	59	.	.	.

Źródło: GUS.

Pozabudżetowe środki na wsparcie działalności gospodarczej w okresie koronakryzysu pochodziły głównie z obligacji skarbowych oraz obligacji Polskiego Funduszu Rozwoju (PFR); niektóre świadczenia na rzecz osób fizycznych były finansowane z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (FUS), Funduszu Pracy (FP), Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych (FGŚP) i środków Agencji Rozwoju Przemysłu (ARP). Jednak w pierwszym, najbardziej dramatycznym okresie pandemii, główną rolę odegrał utworzony na podstawie art. 65 ust. 1. ustawy z 31 marca 2020 r., zarządzany przez Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK), Fundusz Przeciwdziałania Covid (FPC)¹⁹. Do połowy 2021 roku wartość tej pomocy wyniosła ok. 138 mld zł, przy czym największe wypłaty środków pomocowych koncentrowały się w drugim kwartale 2020 roku (tabela 6).

¹⁹ FPC powstał jako fundusz celowy; jego dysponentem jest prezes Rady Ministrów, a obsługę bankową prowadzi BGK na zasadach określonych z dysponentem tego funduszu. Obecny status Funduszu Przeciwdziałania COVID-19, choć jest bardzo zbliżony w swej konstrukcji prawnej do państwowych funduszy celowych, nie może być od kwietnia 2020 r. uznany za taką formę organizacyjno-prawną, co powoduje że informacje dotyczące zasobów finansowych i ich rozdysponowywania nie są publiczne. Rozwiązanie to ma zalety, ale i wady: „przyjęcie aktualnej formuły funkcjonowania Funduszu stanowi rzeczywiście antidotum finansowe na problemy związane z pandemią, daje bowiem dużą elastyczność w dysponowaniu środkami, a dyskrecjonalne podejmowanie decyzji umożliwia dość sprawne reagowanie na zmieniającą się sytuację pandemiczną. Trzeba też wskazać, że Fundusz stanowi również antidotum dla nadmiernego obciążenia budżetu i wzrostu długu publicznego. Wydaje się jednak, że perspektywa funkcjonowania finansów państwa po pandemii wymaga większej dbałości o respektowanie wypracowanych reguł w prawie finansów publicznych” [Kucia Guściora B., *Fundusz Przeciwdziałania COVID-19 – antidotum finansowe na czas pandemii*, „Kwartalnik Prawno-Finansowy” 2020, nr 1, s. 47].

Tabela 6. Kwota wsparcia udzielonego przedsiębiorcom ze środków publicznych w celu złagodzenia skutków restrykcji sanitarnych; w mld zł

Źródło finansowania	Ogółem	2020 r.				2021		
		Razem II-IV kwartał	II kwartał	III kwartał	IV kwartał	Razem 01.01-30.07	I kwartał	01.04-30.07
Ogółem	137,7	117,4	92,5	16,3	8,6	20,3	8,7	11,6
FPC	31,0	22,1	16,6	0,4	5,1	8,9	4,3	4,6
FPC&FP	6,5	5,4	3,4	1,6	0,4	1,1	0,5	0,6
FPC&UE	26,3	18,2	9,5	7,5	1,2	8,1	3,0	5,1
FPC&FP	9,3	9,3	8,2	1,1	0,1	-	-	-
PFR dla małych firm	60,7	60,7	54,8	5,7	0,2	0,1	bd	bd
PFR dla dużych firm	3,7	1,6	0,0	0,0	1,6	2,1	0,8	1,3
ARP SA	0,2	0,1	bd	bd	bd	0,1	.	.
Gwarancje BGK	93,9	55,3	13,4	18,5	23,4	38,6	14,2	24,4

*Legenda: W tabeli ujęto środki pomocowe (zwrotne i bezzwrotne pochodzące z funduszy publicznych) faktycznie uruchomione od 1 kwietnia 2020 r. do 30 lipca 2021 r.; dane dotyczące gwarancji BGK wydzielono, ze względu na pośredni charakter tego wsparcia.

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów wewnętrznych NBP.

Tarcza finansowa PFR dla małych i średnich przedsiębiorstw ruszyła 29 kwietnia 2020 roku; pozwoliła ona na niezwłoczne uruchomienie subwencji i dotacji dla najbardziej dotkniętych kryzysem branż. Przedsiębiorcy uzyskali wtedy na trzy miesiące pomoc w postaci zwolnienia ze składek ZUS oraz ulgi w ich opłaceniu, otrzymali również środki na wynagrodzenia postojowe i dla samozatrudnionych oraz osób zatrudnionych na umowach cywilnoprawnych (bez względu na rodzaj działalności), a także dofinansowanie kosztów pracy. Ponadto, w wybranych branżach, mikroprzedsiębiorcy, którzy odnotowali 40% spadek przychodów otrzymali z Funduszu Pracy jednorazowe dotacje w kwocie 5 tys. zł na pokrycie bieżących kosztów i umorzenie pożyczek pod warunkiem kontynuowania działalności po lockdownie. Była to pomoc doraźna. Przedłużające się restrykcje sanitarne, szczególnie dotkliwe dla działalności związanej z handlem detalicznym, turystyką, gastronomią, kulturą i rekreacją wymagały uruchamiania kolejnych programów interwencyjnych, finansowanych przede wszystkim z obligacji Polskiego Funduszu Rozwoju. Duże firmy mogły ubiegać się o pomoc finansową od czerwca tego samego roku, ale dopiero od 30 września 2021 r. zaczęły otrzymywać z tego źródła zwrotne, udzielane na preferencyjnych warunkach pożyczki płynnościowe oraz instrumenty wsparcia kapitałowego; skala wsparcia – w porównaniu z kwotą pomocy dla małych przedsiębiorstw była niewielka. Niezależnie od rządowych dotacji, subwencji i pożyczek, przedsiębiorcy mogli uzyskać

na preferencyjnych warunkach pomoc w formie gwarancji Banku Gospodarstwa Krajowego.

Tabela 7. Wartość dodana brutto w sektorze przedsiębiorstw według sekcji polskiej gospodarki narodowej

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019=100%	
	W mln zł			Udział w wartości dodanej ogółem, w %			2020	2021
Gospodarka narodowa	2 016 064	2 059 056	2 282 544	100,0	100,0	100,0	102,1	113,2
Sektor przedsiębiorstw	1 078 918	1 074 580	1 242 357	53,5	52,2	54,4	99,6	115,1
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	8 349	8 782	8 877	0,4	0,4	0,4	105,2	106,3
Przemysł	445 060	449 526	511 383	22,1	21,8	22,4	101,0	114,9
Budownictwo	76 149	76 130	81 645	3,8	3,7	3,6	100,0	107,2
Handel; naprawa pojazdów samochodowych	204 358	195 941	234 250	10,1	9,5	10,3	95,9	114,6
Transport i gospodarka magazynowa	79 797	76 524	86 324	4,0	3,7	3,8	95,9	108,2
Zakwaterowanie i gastronomia	14 716	8 110	10 376	0,7	0,4	0,5	55,1	70,5
Informacja i komunikacja	69 879	71 908	85 639	3,5	3,5	3,8	102,9	122,6
Obsługa rynku nieruchomości	43 064	46 623	59 417	2,1	2,3	2,6	108,3	138,0
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	57 535	59 720	72 921	2,9	2,9	3,2	103,8	126,7
Administrowanie i działalność wspierająca	48 368	50 163	53 376	2,4	2,4	2,3	103,7	110,4
Edukacja	4 187	3 630	5 168	0,2	0,2	0,2	86,7	123,4
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	16 215	17 622	23 046	0,8	0,9	1,0	108,7	142,1
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	2 833	3 129	2 859	0,1	0,2	0,1	110,4	100,9
Pozostała działalność usługowa	8 408	6 772	7 076	0,4	0,3	0,3	80,5	84,2

Źródło: GUS 2021 TABL. 14 (568); GUS 2022. TABL. 11 (564).

Ze swej strony, polskie przedsiębiorstwa (z wyjątkiem branż najsilniej dotkniętych skutkami lockdownu) względnie szybko dostosowały się do panujących ograniczeń sanitarnych, a niektóre z nich potrafiły nawet wyzyskać swą

przewagę konkurencyjną i umocnić własną pozycję rynkową. Niebagatelną rolę odegrały cechy strukturalne polskiej gospodarki: dominacja liczebna małych firm, elastycznie reagujących na zmiany w toczeniu oraz fakt, że branże najsilniej dotknięte restrykcjami sanitarnymi (gastronomia, hotelarstwo, rekreacja) odgrywały stosunkowo niewielką rolę w tworzeniu PKB²⁰. W rezultacie, wkład sektora przedsiębiorstw w wartość dodaną obniżył się w 2020 roku nieznacznie, a w roku następnym był wyższy niż przed koronakryzysem. W 2021 roku, pomimo poprawy koniunktury, w sekcjach zakwaterowanie i gastronomia oraz pozostała działalność usługowa nominalna wartość dodana brutto była znacznie niższa w porównaniu z rokiem 2019, zaś w sekcji „Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją” utrzymała się na tym samym poziomie (tabela 7).

W 2019 roku nadwyżka operacyjna brutto w całej polskiej gospodarce narodowej wyniosła 1 103,0 mld zł, w tym w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych 506,7 mld zł, w sektorze gospodarstw domowych 498,7 mld zł. W kryzysowym 2020 roku nadwyżka ta wzrosła nominalnie do 1 151,6 mld zł (o 4,4%), w tym w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych do 501,3 mld zł, w sektorze gospodarstw domowych do 547,2 mld zł. W 2021 roku nadwyżka operacyjna ogółem kształtowała się na poziomie 1 249,5 mld zł (była o 13,3% większa niż w roku poprzedzającym koronakryzys), w tym nadwyżka wypracowana w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych osiągnęła 592,7 mld zł, a w sektorze gospodarstw domowych 545,0 mld zł. Co charakterystyczne, podczas recesji udział przedsiębiorstw niefinansowych w ogólnej kwocie nadwyżki operacyjnej, zmniejszył się z 45,9% w 2019 roku do 43,5% w roku 2020, po czym w roku 2021 wyniósł 47,4%, a więc był wyższy niż na początku analizowanego okresu. Udział gospodarstw domowych przed pandemią stanowił 45,2% nadwyżki operacyjnej brutto, w 2021 roku wzrósł do 47,5% (co można przypisać działaniom tarcz, chroniących w pierwszym rządzie małe rodzinne firmy i stanowiska pracy); w 2021 roku udział nadwyżki operacyjnej sektora gospodarstw domowych wyniósł 43,6%.

W najtrudniejszych, pierwszych miesiącach pandemii, interwencyjne programy polskiego rządu aktywnie wsparł Narodowy Bank Polski. Akomodacyjna polityka NBP, realizowana w warunkach globalnego kryzysu ekonomicznego, w obliczu zagrożenia epidemicznego zdrowia i życia ludzi, miała charakter systemowy, zmieniała się w czasie zależnie od sytuacji wewnętrznej i w otoczeniu polskiej gospodarki. W pierwszych dniach po ogłoszeniu restrykcji sanitarnych,

---

²⁰ W 2019 r., w strukturze tworzenia polskiego PKB udział przemysłu wyniósł 21,7%; budownictwa – 6,3%; handlu 15,5%; transportu i gospodarki magazynowej 6,2%; działalność pozostałych sekcji nie przekraczała 5%, przy czym udział najdłużej objętych restrykcjami sekcji „Zakwaterowanie i gastronomia” wyniósł 1,2%, a sekcji „Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją” – 0,6% [RS RP 2020; Tabl. 9 (569)].

priorytetem Narodowego Banku Polskiego było utrzymanie płynności w krajowym systemie bankowym (poprzez operacje REPO). Równie ważnym i technicznie trudnym zadaniem było zapewnienie ciągłości wypłat gotówki z kont osobistych; zapobiegło to panice wśród deponentów, której źródłem były plotki na temat blokady kont osobistych; stan zagrożenia ryzykiem runu na kasy banków wywołany *fake news*-ami utrzymywał się przez kilkanaście tygodni, a w niektórych regionach kraju nawet dłużej.

Tabela 8. Wybrane główne stopy procentowe instrumentów dłużnych i kurs walutowy*

Wyszczególnienie	Dane roczne					Dane kwartalne			
	2016	2017	2018	2019	2020	2020	2021		
						IV	I	II	III
Stopa referencyjna NBP	1,50	1,50	1,50	1,50	0,50	0,10	0,10	0,10	0,10
WIBOR 3m	1,70	1,73	1,71	1,72	0,66	0,22	0,21	0,21	0,22
10-letnie obligacje SP	3,05	3,43	3,22	2,41	1,52	1,26	1,36	1,72	1,79
5-letnie obligacje SP	2,36	2,79	2,51	1,68	0,96	0,46	0,66	1,10	1,21
2-letnie obligacje SP	1,66	1,89	1,58	1,54	0,50	0,04	0,08	0,20	0,42
EURO/PLN	4,36	4,26	4,26	4,30	4,44	4,50	4,55	4,53	4,65
USD/PLN	3,94	3,77	3,61	3,84	3,90	3,78	3,77	3,76	3,87
CHF/PLN	4,00	3,83	3,69	3,86	4,15	4,18	4,17	4,13	4,22

*Średnia w okresie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wewnętrznych materiałów NBP.

Na pierwszym po ogłoszeniu lockdownu posiedzeniu Rady Polityki Pieniężnej (17 marca 2020 r.), w celu ograniczenia ryzyka niewypłacalności kredytobiorców, RPP rozpoczęła cykl obniżek podstawowych stóp procentowych; od 28 maja 2020 r. do 6 października 2021 r. stopy te były utrzymywane w wysokości: referencyjna 0,10%; lombardowa 0,50%; depozytowa 0,00%; redyskontowa weksli 0,11%; dyskontowa weksli 0,12%. Na tym samym marcowym posiedzeniu RPP obniżyła stopę rezerwy obowiązkowej do minimalnego dopuszczalnego prawem poziomu (0,5%), podnosząc zarazem – głównie z myślą o kondycji finansowej podmiotów spółdzielczości bankowej – jej oprocentowanie o 50 pkt. bazowych (do 1,00)%. Warto odnotować, że NBP był pierwszym bankiem centralnym w regionie Europy Środkowoschodniej, który obniżył podstawowe stopy procentowe i niemal natychmiast po wejściu w życie ustawy antycovidowej podjął dodatkowe działania łagodzące warunki finansowania tarcz antykryzysowych, uruchamiając program zakupu aktywów. NBP (jako pierwszy bank centralny w Europie środkowej) nabył duże pakiety obligacji skarbowych i obligacji

BGK oraz stosunkowo niewielką część (bardzo atrakcyjnych dla inwestorów prywatnych) obligacji PFR²¹. Ta ogromna operacja finansowa wywarła korzystny wpływ na finanse publiczne, zahamowała bowiem presję na wzrost rentowności skarbowych papierów wartościowych, która nieuchronnie pojawiłaby się w następstwie znacznego wzrostu ich podaży przy podwyższonej awersji do ryzyka w warunkach pandemicznego kryzysu (tabela 8). Pośrednim skutkiem tych działań było zahamowanie napływu kapitału spekulacyjnego, a tym samym obniżenie presji na nadmierne umocnienie złotego, co nie byłoby korzystne dla konkurencyjności polskiego eksportu; dzięki wsparciu NBP ryzyko histerezy²² nie zmaterializowało się²³ [Głapiński 2021].

Działania podjęte przez Narodowy Bank Polski w reakcji na kryzys roku 2020 umożliwiły rządowi szybkie uruchomienie tarcz kryzysowych stosunkowo

---

²¹ Interwencyjny skup aktywów przez bank centralny w operacjach otwartego rynku jest dopuszczalny tylko pod warunkiem utrzymywania stopy referencyjnej na poziomie bliskim zera, w przeciwnym razie byłaby to niedozwolona prawem monetyzacja długu publicznego [Więcej na ten temat: Ancyparowicz G., *Zarządzanie sytuacją kryzysową: Polityka Pieniężna Narodowego Banku Polskiego Podczas Pandemii Wywołanej Wirusem Sars-Cov-2*, [w:] *Problemy finansów i rachunkowości współczesnych przedsiębiorstw w nowych warunkach otoczenia*, red. B. Jędrzejak, Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania GWSH Nr 13, Katowice, 2020. s. 9-35]. Po 2009 r., czyli po obniżeniu niemal do zera stopy referencyjnej EBC, tzw. duże programy skupu aktywów, zainicjowane w 2015 r. są wciąż kontynuowane i to w znacznie większej skali niż przed pandemią; na przykład w 2021 r. EBC kupuje co miesiąc walory o wartości 100 mld euro, co odpowiada ok. 1% PKB strefy euro. Jak wspomniano, Narodowy Bank Polski rozpoczął interwencyjny skup papierów dłużnych dopiero w okresie lockdownu, lecz trwało to stosunkowo krótko. Wskutek braku zainteresowania banków komercyjnych, od lipca 2020 r. NBP znacznie zmniejszył skalę strukturalnych operacji otwartego rynku. Na przykład w sierpniu 2021 r. nabył obligacje skarbowe o wartości zaledwie ok. 1 mld zł, co odpowiada 0,05% polskiego PKB; podobna sytuacja wystąpiła w następnych miesiącach. Tak więc, interwencyjny skup skarbowych (i gwarantowanych przez Skarb Państwa) papierów wartościowych samoczynnie wygasł, bez potrzeby oficjalnego ogłaszania końca tego programu [Głapiński 2021].

²² Termin histereza został z nauk przyrodniczych zapożyczony do nauk społecznych; makroekonomiczne pojęcie histerezy odnosi się do wpływu zjawisk występujących w przeszłości na długookresową równowagę makroekonomiczną [Więcej na ten temat: Ancyparowicz G., *Równowaga makroekonomiczna w państwach członkowskich Unii Europejskiej podczas koronakryzysu*, [w:] *System finansowy w Polsce w obliczu kryzysu pandemicznego*, red. M. Banaszewska i in. CEDEWU. Warszawa, 2022, s. 17-65].

²³ Głapiński A. [2021], *Działania NBP przeciwdziałające skutkom pandemii okazały się skuteczne*, referat na otwarcie wspólnej konferencji Narodowego Banku Polskiego (NBP) i Magyar Nemzeti Bank (MNB) pt. „Zmiany strukturalne w gospodarkach krajów Europy Środkowej podczas i po pandemii COVID”.

tanim kosztem; obniżka referencyjnej stopy procentowej i deklaracja nieograniczonego skupu rządowych papierów wpłynęła na względnie niską rentowność wyemitowanych na ten cel obligacji. W ślad za spadkiem oprocentowania kredytów na rynku międzybankowym, znacznie (o kilka punktów procentowych) obniżyło się oprocentowanie kredytów komercyjnych, co z jednej strony wpłynęło na poprawę położenia kredytobiorców, a z drugiej – zmniejszyło ryzyko kredytowe dla banków i miało korzystny wpływ na ich wyniki finansowe, podobnie jak zniesienie trzyprocentowego bufora ryzyka systemowego, które przyczyniło się do istotnego zwiększenia płynności banków komercyjnych i możliwości prowadzenia przez nie akcji kredytowej pomimo gospodarczych zawirowań. W ramach programu kredytu wekslowego banki mogły pozyskać bardzo tanie refinansowanie kredytów udzielanych przedsiębiorcom na cele bieżące i rozwojowe, co powinno było zachęcać do modernizacji aparatu wytwórczego duże przedsiębiorstwa; zwiększone zainteresowanie kredytami inwestycyjnymi zaczęło być widoczne od września 2021 roku.

Szefowa Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Kristalina Georgieva, komentując w radiu RMF FM informacje na temat zdrowotnych i ekonomicznych następstw pandemii, stwierdziła: „Polska należy do krajów, które potrafiły skutecznie zarządzać sytuacją kryzysową, bo podjęła odpowiednie kroki tak szybko, jak było to konieczne. Niezwłocznie wprowadziła środki przeciwko rozprzestrzenianiu się choroby, dzięki czemu nie miała tak wysokiego wskaźnika śmiertelności jak inne kraje Europy. Polska gospodarka była silna przed kryzysem, a dzięki harmonijnej współpracy rządu i banku centralnego wykorzystwała narzędzia finansowe o wartości prawie 5% PKB, dzięki czemu nie doświadczyła tak silnej recesji jak inne kraje europejskie”.

Także inne osobistości reprezentujące Bank Światowy, Międzynarodowy Fundusz Walutowy oraz Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju podkreślały fakt, że błyskawiczna reakcja NBP na wyzwania pandemii pozwoliła uchronić polską gospodarkę przed głęboką recesją i wysokim bezrobociem. Pochwałę dla polityki NBP wyraziły także światowe media; prestiżowy londyński magazyn „Capital Finance International” uznał NBP za „najlepiej zarządzany bank centralny w Europie”²⁴, najstarszy polski periodyk poświęcony rynkom finansowym, jakim jest „Gazeta Bankowa”, nadał Prezesowi NBP tytuł „Menedżera Roku 2020”, a kapituła „Polskiego Kompas 2021” ogłosiła Prezesa NBP, prof. Adama Glapińskiego „Człowiekiem Roku” z uwagi na „bezkompromisowe, przemysłane i sku-

---

²⁴ Nagrody Capital Finance International przyznawane są osobom i organizacjom stosującym najlepsze praktyki w biznesie. Nominacje pochodzą od czytelników, subskrybentów i odwiedzających witrynę, a następnie są analizowane przez panel ekspertów, którzy wyłaniają zwycięzców.

teczne decyzje podejmowane przez bank centralny w czasie kryzysu”, jak również za „złoto, którego wciąż przybywa w skarbcu Narodowego Banku Polskiego, za niezależność i spokój godny władzy finansowej kraju”²⁵.

Biorąc pod uwagę relatywnie dobry stan polskiej gospodarki i optymistyczne prognozy na najbliższe lata oraz deklaracje rządu, że totalny lockdown jest mało prawdopodobny, ale także wysokie ryzyko utrwalenia się oczekiwań inflacyjnych, Rada Polityki Pieniężnej na posiedzeniu w dniu 6 października 2021 r. jednogłośnie podwyższyła referencyjną stopę procentową NBP do 0,5%, stopę lombardową do 1,00%, stopę redyskontową weksli do 0,51%, stopę dyskontową weksli do 0,52%, pozostawiając bez zmian stopę depozytową na poziomie 0,00%. Jednocześnie Rada podjęła decyzję o podwyższeniu podstawowej stopy rezerwy obowiązkowej z 0,5% do 2,0% nie zmieniając oprocentowania tej rezerwy na rachunkach w NBP. W kolejnych miesiącach RPP kontynuowała zastrzanie polityki pieniężnej, dążąc do ograniczenia presji inflacyjnej; według najnowszej projekcji można się spodziewać wymiernych rezultatów tych działań dopiero w drugim kwartale 2023 roku, lecz powrót do celu inflacyjnego NBP (+/- 2,5% z możliwością odchyień o 1 pkt proc) nie nastąpi szybko. „Wysoka dynamika cen pozostaje pod silnym wpływem wysokich cen energii, wtórnych efektów wcześniejszych szoków podaźowych, w tym na rynkach surowcowych, a także czynników popytowych i rosnących kosztów pracy. W tych warunkach inflacja bazowa w większości krajów również jest wysoka. W ostatnich miesiącach obniżyły się jednak ceny niektórych surowców. Jednocześnie skala napięć w globalnych łańcuchach dostaw pozostaje wyraźnie niższa niż w I połowie 2022 r. W konsekwencji następuje ograniczenie presji cenowej, co znajduje odzwierciedlenie w niższej dynamice cen produkcji w wielu krajach”.

4. Wnioski

W drugiej połowie 2021 roku globalna sytuacja zdrowotna zaczęła powoli normalizować się; odłożony na czas pandemii popyt na dobra przemysłowe, odbudowywał się, co dodatkowo obciążało globalne łańcuchy dostaw i skutkowało wzrostem cen wszystkich rodzajów dóbr. Równocześnie, pod wpływem odradzającej się aktywności ekonomicznej, zaczęły rosnąć światowe ceny surowców, nasilając kosztową presję inflacyjną; pod koniec 2021 roku charakter inflacji zmienił się z przejściowej na uporczywą, do czego w znacznej mierze przyczynił się

---

²⁵ RPP [2021], *Komunikat z posiedzenia Rady Polityki Pieniężnej w dniach 17-18.12.*, [rpp_2021_10_06.pdf \(nbp.pl\)](#).

szantaż gazowy ze strony Rosji – jak się wkrótce okazało – poprzedzający inwazję tego mocarstwa na Ukrainę²⁶.

Programy pomocowe dla przedsiębiorstw częściowo złagodziły spadek efektywnego popytu, ale nie mogły zrekompensować zakłóceń wywołanych zerwaniem globalnej sieci dostaw, ani zapobiec narastającej presji inflacyjnej, która wymusiła na bankach centralnych decyzje, które osłabiają koniunkturę i hamują tempo wzrostu PKB. Polska nie jest pod tym względem wyjątkiem. W całym 2022 r. zarówno inflacja CPI (średnio 14,4%, 16,6% grudzień do grudnia roku poprzedniego), jak i inflacja bazowa (11,5% po wyłączeniu cen żywności i energii) kształtowały się na wysokim poziomie. W warunkach wzrostu popytu następowało bowiem przenoszenie na ceny dóbr konsumpcyjnych istotnego wzrostu kosztów produkcji, związanego z silnym wzrostem cen surowców i zaburzeniami w globalnych łańcuchach dostaw. Ograniczająco na dynamikę cen konsumpcyjnych w 2022 r. oddziaływały natomiast tzw. Tarcze Antyinflacyjne, które pierwotnie polegały na obniżeniu do zera stawek podatku towarów i usług na żywność. Obecnie rola tych tarcz nieco zmniejszyła się z uwagi na dodatki drożyzniane dla gospodarstw domowych spełniających określone kryteria dochodowe oraz dodatki drożyzniane i inne instrumenty chroniące osoby mniej zamożne przed deprywacją potrzeb. Osoby zamożniejsze, zadłużone z tytułu kredytów mieszkaniowych objęto programem wakacji kredytowych; uruchomiono nowe programy mieszkaniowe. Rozszerzono pomoc finansową dedykowaną rodzinom, poczynając od Pięćset Plus, Dobry Start, Maluch Plus, aż po programy wspierające seniorów. Jest to zespół działań, który dobrze służy gospodarce, ale nie ułatwia tłumienia presji inflacyjnej. W przeciwnym kierunku działają tarcze

---

²⁶ Bezpośrednim skutkiem rosyjskiej inwazji na Ukrainę, rozpoczętej 24 lutego 2022 roku, był gwałtowny wzrost cen złota, ropy naftowej i gazu ziemnego oraz straty na giełdzie; inwestorzy na całym świecie szukali bezpiecznego schronienia w obligacjach, dolarze, jenie japońskim i złocie. Stany Zjednoczone, Unia Europejska i kraje G7 potępiły rosyjską inwazję i rozpoczęły nakładanie sankcji na rosyjską gospodarkę oraz prominentnych przedsiębiorców i przedstawicieli rządu, a rząd niemiecki zawiesił proces zatwierdzania budowy gazociągu Nord Stream 2 z Rosji. Gospodarcze skutki pandemii i wojny w Ukrainie monitoruje z ramienia ONZ zespół ekspertów – Global Crisis Response Group; według ich szacunków, pandemia COVID-19 obniżyła (w stosunku do kontrfaktycznego scenariusza) tempo wzrostu światowego PKB o 5 pkt proc., a wojna w Ukrainie spowolniła to tempo dodatkowo o 1 pkt. proc. W końcu trzeciego kwartału 2022 roku światowe ceny żywności były wyższe niż w styczniu 2020 r. o 50%, przy czym w ciągu pierwszych dziewięciu miesięcy 2022 roku ceny pszenicy wzrosły aż o 20%; ceny nawozów o niemal 6%. W sierpniu 2022 roku ceny ropy naftowej były wyższe niż w styczniu tego samego roku o 33%, koszty transportu morskiego o 23%, co w istotnym stopniu wzmocniło trend inflacyjny w następnych miesiącach (UNCTAD 2022, s. 15).

solidarnościowa i energetyczna²⁷ – programy rządowe adresowane do gospodarstw domowych, instytucji publicznych, samorządów, a także małych i średnich przedsiębiorstw; powinny hamować presję inflacyjną, ale kosztem wyników przedsiębiorstw sektora energetycznego i budżetu państwa. Pewnym optymizmem napawa fakt, że po skokowym wzroście cen – w ostatnich miesiącach 2022 r. obniżyły się światowe ceny surowców i inflacja mierzona wzrostem cen produkcji sprzedanej przemysłu (PPI). Również zaburzenia w globalnych sieciach podażowych były wyraźnie mniejsze niż wcześniej, co wraz z oczekiwanym spowolnieniem gospodarczym powinno oddziaływać w kierunku stopniowego osłabiania dynamiki cen konsumpcyjnych. Jednak, choć w świetle dostępnych prognoz recesja nam nie grozi, to najbliższe lata będą trudne; należy liczyć się ze spowolnieniem wzrostu gospodarczego, pogorszeniem nastrojów społecznych i wyższym – niż poziom referencyjny deficytem sektora *general government*.

Literatura

Ancyparowicz G., *Zarządzanie sytuacją kryzysową: Polityka Pieniężna Narodowego Banku Polskiego Podczas Pandemii Wywołanej Wirusem Sars-Cov-2*, [w:] *Problemy finansów i rachunkowości współczesnych przedsiębiorstw w nowych warunkach otoczenia*, red. B. Jędrzejak, Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania GWSH Nr 13, Katowice, 2020.

Ancyparowicz G., *Równowaga makroekonomiczna w państwach członkowskich Unii Europejskiej podczas koronakryzysu*, [w:] *System finansowy w Polsce w obliczu kryzysu pandemicznego*, red. M. Banaszewska i in. CEDEWU. Warszawa, 2022.

Kucia Guściora B., *Fundusz Przeciwdziałania COVID-19 – antidotum finansowe na czas pandemii*, „Kwartalnik Prawno-Finansowy” 2020, nr 1.

---

²⁷ Tarcza solidarnościowa przewiduje zagwarantowanie stałej ceny dla zużycia rocznego na poziomie: 2000 kWh dla gospodarstw domowych; 2600 kWh dla osób z niepełnościami; 3000 kWh dla rodzin wielodzietnych (z Kartą Dużej Rodziny) i gospodarstw rolnych. Oznacza to, że każda polska rodzina – również ta, która zużywa np. 2700 kWh/3100 kWh rocznie – skorzysta na zamrożeniu cen do właściwego dla swojego przypadku poziomu (2000, 2600 lub 3000 kWh). W 2023 r. jedynie nadwyżka będzie obciążona wyższymi kosztami, które będą określone na poziomie maksymalnym. Tarcza Energetyczna to zestaw rozwiązań, które pomogą w walce z wysokimi cenami energii i jej źródeł. Obywatele, podmioty wrażliwe i przedsiębiorstwa energetyczne mogą skorzystać z dodatków i rekompensat, aby cena końcowa energii była niższa [Więcej na ten temat: Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, <https://www.gov.pl/web/chronimyrodziny>].

Akty prawne

Traktat Lizboński (2010), *Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, Dz. Urz. UE Nr 83

Traktat z Maastricht (1992), *Traktat o Unii Europejskiej*, OJ C 191, 29.7.1992

Rozporządzenie Komisji (UE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis Tekst mający znaczenie dla EOG, Dz. Urz. UE z 25.12.2013 Nr L 352/1.

Rozporządzenie Komisji (UE) NR 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis Dz. Urz. UE 24.12.2013 Nr L 352/1.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Dz.U. L 57 z 18.2.2021).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 661/2014 z dnia 15 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 2012/2002 ustanawiające Fundusz Solidarności Unii Europejskiej. https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/pl/FTU_3.1.4.pdf

Rozporządzenie Rady (UE) 2020/672 z dnia 19 maja 2020 r. w sprawie ustanowienia europejskiego instrumentu tymczasowego wsparcia w celu zmniejszenia zagrożeń związanych z bezrobociem w sytuacji nadzwyczajnej (SURE), jaka wystąpiła w związku z pandemią COVID-19, Dz. Urz. L 159/1 z 25.05.2020.

Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. 2020, poz. 374; tekst jednolity: Dz. U. 2020, poz.1842 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2020, poz. 568).

Inne

ESM & EFSF Legal Documents, <https://www.esm.europa.eu/investors/esm-and-efsf/legal-documents>

Eurofi [2022], *Ensuring EU growth and financial stability with over public indebtedness*

Fitch [2023], Narrower Current Account Deficit For Poland In 2023 Fitch Solutions / Country Risk / Poland / Sun 05 Feb, 2023, <https://www.fitchsolutions.com/country-risk/narrower-current-account-deficit-poland-2023-05-02-2023>.

Fitch [2023a], Affirms Poland at 'A-'; Outlook Stable Fri 13 Jan, 2023 - 17:05 ETm Fitch Affirms Poland at 'A-'; Outlook Stable; Fitch Affirms Poland at 'A-'; Outlook Stable (fitchratings.com).

Gentiloni [2020], Odpowiedź udzielona przez Paolo Gentiloniego w imieniu Komisji Europejskiej, E-001305/2020, 22 czerwiec, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-001305-ASW_PL.pdf.

Głapiński A. [2021], *Działania NBP przeciwdziałające skutkom pandemii okazały się skuteczne*, referat na otwarcie wspólnej konferencji Narodowego Banku Polskiego (NBP) i Magyar Nemzeti Bank (MNB) pt. „Zmiany strukturalne w gospodarkach krajów Europy Środkowej podczas i po pandemii COVID”.

GUS [2022], Komunikat dotyczący deficytu i długu sektora instytucji rządowych i samorządowych w 2021 r., [komunikat_dotyczacy_deficytu_i_dlugu_sektora_instytucji_rzadowych_i_samorzadowych_w_2021 \(1\).pdf](#)

GUS [2021], Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej, Główny Urząd Statystyczny / Obszary tematyczne / Roczniki statystyczne /

GUS [2021], *Wpływ pandemii COVID-19 na koniunkturę gospodarczą – oceny i oczekiwania*, [aneks_do_publicacji_koniunktura_w_przetworstwie_przemyslowym_budownictwie_handlu_i_uslugach_2000-2021_wrzesien_2021 \(3\).pdf](#)

GUS [2022], Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej, Główny Urząd Statystyczny / Obszary tematyczne / Roczniki statystyczne /

Informacja po posiedzeniu Rady Polityki Pieniężnej w dniu 6 października 2021 r., [rpp_2021_10_06.pdf \(nbp.pl\)](#)

Informacja po posiedzeniu Rady Polityki Pieniężnej w dniach 7-8 lutego 2023 r., [rpp_2023_02_08.pdf \(nbp.pl\)](#)

KE [2021], Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, and the European Central Bank on the 2021 Draft Budgetary Plans: Overall Assessment, [dbps_overall_assessment.pdf \(europa.eu\)](#)

KE [2006], Decyzja Komisji z dnia 23 grudnia 2005 r. zmieniająca regulamin wewnętrzny Komisji (2006/25/WE, Euratom), Dz. Urz. UE L 19/20 z 24.01.2006.

KE [2021], The EU's 2021-2027 long-term Budget and NextGenerationEU. Facts and Figures, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

OECD [2020] Assessing the initial impact of COVID-19 containment measures on economic activity „Tackling Coronavirus Series”, <https://www.oecd.org/coronavirus/en/policy-responses>, pobrano 30.01.2023.

PIE [2022], Czym jest interwencjonizm? Przykłady kryzysów historycznych i współczesnych. Państwo i gospodarka w warunkach zagrożenia i kryzysów, Warszawa [Interwencjonizm-20.12.pdf \(pie.net.pl\)](#).

RPP [2002], *Komunikat z posiedzenia Rady Polityki Pieniężnej w dniach 17-18.12.*, [rpp_2021_10_06.pdf \(nbp.pl\)](#)

RPP [2020], *Informacja po posiedzeniu Rady Polityki Pieniężnej w dniach 4-5 lutego 2020 r.*, Komunikat (nbp.pl)

RPP [2021], *Informacja po posiedzeniu Rady Polityki Pieniężnej w dniu 6 października 2021 r.*, [rpp_2021_10_06.pdf \(nbp.pl\)](#)

Tarcza antykryzysowa - Tarcza antykryzysowa - Portal Gov.pl (www.gov.pl)

UNCTAD [2022], Global FDI Annual Report 2022, World Investment Report 2022 | UNCTAD ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, Dz.U.U.E.L.2021.57.17.